

статистика, 2002. – 480 с.

5. Ціхан Т. Інноваційна інфраструктура: досвід створення бізнес-інкубаторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://patent.km.ua/ukr/articles/i404>

6. Мальська М.П. Корпоративне управління: теорія та практика [Електронний ресурс] : підручник / М.П. Мальська. – 2012. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/menedzhment/korporativne_upravlinnya_-_malska_mr

7. Миронова И.В. Особенности создания экологически ориентированных венчурных фондов [Електронний ресурс] : дис. ... канд. эконом. наук / Миронова И.В. – М., 2015. – 195 с. – Режим доступу : http://www.interun.ru/ss/interun/u/files/diss_mironova.pdf

8. Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=42294

9. InVenture. Інвестиційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://inventure.com.ua/news/ukraine>

10. Украинские стартап-инкубаторы: что предоставляют и что хотят взамен? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [HTTP://AIN.UA/2013/01/29/109509](http://AIN.UA/2013/01/29/109509)

11. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Рецензія/Peer review : 16.11.2015 р.

Надрукована/Printed : 14.12.2015 р.

Рецензент: д.е.н. Ковальчук С.В.

УДК 658

Л.В. ЄМЧУК, О.І. РУСИН

Хмельницький національний університет

СУТНІСТЬ ТА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано теоретичні підходи до визначення сутності поняття «економічний потенціал». Розглянуто особливості формування потенціалу підприємства з урахуванням циклічності економічних процесів.

Ключові слова: підприємство, потенціал, підходи, чинники, середовище.

L.V. YEMCHUK, O.I. RUSYN

Khmelnitsky National University

THE ESSENCE AND FORMATION OF THE ENTERPRISES' ECONOMIC POTENTIAL

Theoretical approaches to defining the essence of the concept of «economic potential» are analyzed in the article. Features of capacity building enterprise considering the cyclical economic processes are specified. The article is to study the theoretical approaches regarding the definition of "economic potential of the company" and study the characteristics and factors in the formation of the economic potential of the company. Determined that the formation of sufficient economic potential is the goal of every enterprise and a prerequisite for its successful and effective activities, the foundation of sustainable development and the most efficient operation.

Keywords: enterprise, potential approaches, factors environment.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку економіки України характеризується гострою загальноекономічною кризою. Зміни, пов'язані з ризиками, збитками та умовами прогресуючої світової кризи стали нормою сьогодення. Якщо підприємства не будуть прямувати до змін, які охоплюють весь сучасний світ, вони зазнають краху й збанкрутують. При таких соціально-економічних умовах господарювання для підприємств важливим є врахування поряд з показниками ефективності використання активів, прибутковості підприємства, такого показника, як економічний потенціал підприємства. Він окреслює наявні та приховані можливості, кількісний і якісний склад ресурсів, визначає стан підприємства в перспективі, шлях подальшого розвитку. Адже розвиток підприємства настає тоді, коли покращуються виробничі або бізнес-процеси чи управління ними і внаслідок цього підвищується ефективність діяльності підприємства в поточному періоді часу порівняно з базовим.

Складна ситуація на вітчизняних підприємствах склалася в період кризи. Відсутність необхідного розвитку і навіть стабільності відображає недостатньо враховані можливості чи нераціонально використані ресурси, а в підсумку – невикористаний потенціал.

Це зумовлює актуальність дослідження економічного потенціалу, його сутності та структури. Адже він забезпечує стійкі позиції підприємства на ринку, виявлення можливостей підвищення конкурентоспроможності з врахуванням перспектив прибутковості та зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями визначення сутності та виділення різновидів потенціалу підприємства в розрізі можливих класифікаційних ознак займалися відомі науковці, а саме О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, Н.П.Любушин, Г.В. Савицька, О. С. Краснокутська, М.В. Бойченко, І. З. Должанський, І. Р. Бузько, К.М.Міско, С. І. Бай, Ю. В. Карпенко, Л. О. Лігоненко Є. В. Лапін та багато інших.

Метою статті є дослідження теоретичних підходів, щодо визначення поняття «економічний потенціал підприємства» та вивчення особливостей і чинників формування економічного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринку, що характеризується нестабільністю діяльності підприємства, обумовленою мінливістю попиту і пропозиції, цін на товари і фактори виробництва, змінами в конкурентному середовищі й іншими макро- і мікроекономічними факторами, однією з першочергових задач керівництва підприємства стає формування й оцінка поточних і перспективних можливостей підприємства, тобто його економічного потенціалу.

Поняття «потенціал» підприємства дуже широко застосовується в економічній літературі у зв'язку зі застосуванням його у різних сферах економічної діяльності. Таким чином, «потенціал» походить від латинського «*potentia*» перекладається як «потужність», «сила» [2]. Потенціал як економічна категорія відображає наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, які можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-чого. Таке тлумачення має два аспекти: наявність ресурсів та цільову направленість їх використання.

Тому в наведеному підході до трактування поняття «економічний потенціал» різних авторів у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «економічний потенціал»

Автор	Визначення
К.М. Міско [7]	межа людського пізнання внутрішніх, прихованих можливостей результативного використання досліджуваного об'єкта, які може бути кількісно оцінена та в кінцевому рахунку реалізована за умови ідеальних можливостей практичної діяльності
А.Н. Люкшинов [7]	сукупність його можливостей для випуску продукції (надання послуг)
Т.Г. Храмової [7]	це не тільки і не просто кількість ресурсів, але й укладена в них можливість розвитку системи в заданому напрямку
М.В. Бойченко[3]	максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш ефективне використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів
Є.В. Лапін [6]	це складна, ієрархічна, динамічна система яка складається з ряду елементів та підсистем.
Н.П.Любушин, Г.В. Савицька [1]	показник, який характеризує ефективність діяльності організації. Як резерв підвищення обсягу виробництва та підвищення ринкової долі шляхом ефективного використання обмежених ресурсів

Тому, беручи до уваги вище наведені визначення, ми дійшли висновку, що «потенціал» - це комплексне багатогранне поняття яке характеризується не тільки наявністю ресурсів, запасів, резервів, а й найбільш імовірні перспективи його розвитку.

Для забезпечення ефективності процесів формування, нарощування та комплексного оцінювання економічного потенціалу підприємства важливою є його раціональна структуризація, виділення складових, визначення значимості кожної з них і встановлення взаємозв'язків між ними.

Питання структуризації потенціалу підприємства залишаються дискусійними, погляди науковців різняться стосовно кількісного, якісного складу цієї економічної категорії, а також щодо рівня взаємозалежності її елементів, їхніх властивостей та особливостей формування.

Доцільно виділити такі основні складові економічного потенціалу: виробничо-технологічна, трудова, фінансова, інфраструктурна, організаційно-управлінська, інвестиційна, інноваційна, маркетингова, інтелектуальна, еколого-економічна, санаційна й стратегічна складові. Ці складові тісно взаємодіють між собою, формуються у сукупності та можуть бути ефективно використані лише разом, як комплекс складових частин потенціалу певної підприємницької структури.

Формування потенціалу підприємства – це виявлення стратегічних можливостей, ресурсів і резервів потенціалу, здатних підвищити рівень конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта. Варто враховувати, що сильні сторони є потенціалом підприємства, а слабкі – його резервом. Відповідно, завдання підприємства полягає у використанні сильних позицій за одночасного усунення слабких сторін

У процесі формування економічного потенціалу підприємства варто враховувати такі основні його властивості: цілісність, динамічність, поліструктурність, взаємозв'язок і взаємодія елементів, складність, здатність до розвитку, унікальність, синергійність.

Процес формування потенціалу починається в момент створення господарюючого суб'єкта (засновники вкладають у нього кошти, організаційні здібності тощо), і чим більшим і якіснішим є стартовий потенціал підприємства, тим перспективнішою буде його діяльність [2]. При цьому варто враховувати профіль господарюючого суб'єкта та особливості його діяльності, адже для підприємств різних галузей можуть суттєво відрізнятися пріоритетні складові економічного потенціалу, що обумовлено специфікою функціонування, відмінностями стратегічних і тактичних цілей.

Наприклад, для підприємств, що працюють у сфері послуг, пріоритетними напрямками роботи будуть забезпечення ефективної маркетингової політики (розширення ринків збуту, дієва рекламна кампанія, підвищення іміджу підприємства), надання послугам високої якості, нових ексклюзивних характеристик, що можна забезпечити за допомогою нарощування інтелектуального та креативного потенціалів господарюючого суб'єкта. Для підприємств виробничої спрямованості найвагомим буде налагодження ефективного виробничого процесу, висока якість продукції та нарощування обсягів її реалізації. Для наукоємних галузей виробництва важливою є інноваційно-інвестиційна спрямованість (наявність високого інтелектуального потенціалу та можливостей його реалізувати).

Пріоритетні складові економічного потенціалу основних видів суб'єктів господарювання представлено в табл. 2 [4].

Таблиця 2

Значимість складових економічного потенціалу для підприємств різних галузей господарювання

Сфера діяльності підприємства	Пріоритетні складові економічного потенціалу
Виробничі підприємства	Виробничо-технічна, фінансова, трудова, маркетингова
Наукоємні галузі виробництва	Інноваційна, інтелектуальна, інвестиційна, фінансова, трудова
ІТ	Маркетингова, інноваційна, інтелектуальна, фінансова, трудова
Сфера послуг	Фінансова, трудова, маркетингова

У загальному вигляді потенціал підприємства формується за рахунок низки чинників, які умовно можна поділити на внутрішні та зовнішні:

1) чинники виробництва (фінансові, матеріальні, нематеріальні, трудові, природні ресурси тощо), сформовані за рахунок усіх доступних господарюючому суб'єктові способів (внутрішня складова);

2) здібності господарюючого суб'єкта (здійснення креативної, інтелектуальної, інвестиційно-інноваційної діяльності; налагодження якісної організаційно-управлінської роботи; нарощування ресурсів підприємства за рахунок внутрішніх джерел; удосконалення та ремонт обладнання тощо), сформовані на основі наявних у певний момент часу ресурсів господарюючого суб'єкта (внутрішня складова);

3) залучені спроможності (нарощування якості й обсягу всіх чинників виробництва за рахунок зовнішніх джерел; покращення іміджу підприємства; розширення ринків збуту тощо), що включають усі можливі зовнішні джерела збільшення ресурсів і здібностей підприємства.

Суттєвий вплив на процес формування економічного потенціалу здійснюють чинники внутрішнього і зовнішнього середовищ підприємства, від яких залежить необхідний рівень потенціалу, його структура, особливості та міра використання тих чи інших складових формування. Умовно всі ці чинники можна поділити на декілька груп [5]:

- Чинники мікросередовища – формуються на рівні самого підприємства й обумовлені його організаційними, ресурсними характеристиками.

- Чинники макросередовища – чинники зовнішнього впливу, виникають за межами підприємства (на державному та світовому рівнях).

Дана група чинників включає в себе економічні, соціальні, політичні, юридичні умови, що виникають під впливом обмежувальних або стимулюючих заходів з боку державних органів, банків, інвестиційних компаній, політичних сил, громадських організацій тощо.

Епізодичні чинники – характеризуються непостійністю, спонтанністю, низьким рівнем прогнозованості; можуть виникати як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищах господарюючого суб'єкта.

Однак необхідно зазначити, що підходи до формування економічного потенціалу підприємства в більшій мірі залежать не лише від різноманітного впливу перерахованих чинників, але й від етапу розвитку господарюючого суб'єкта в даний момент часу.

Як свідчить досвід, періоди піднесення підприємницьких структур є нерівномірними, перериваються періодами нестабільності й кризовими явищами. Така закономірна циклічність економічного розвитку є одним із найбільш дискусійних питань в економічній теорії та досліджується в наукових працях багатьох вчених.

Висновки. В результаті проведеного нами дослідження, ми дійшли висновку, що економічний потенціал – це здатність підприємства забезпечувати своє довгострокове функціонування та досягнення стратегічних цілей на основі використання системи наявних ресурсів. Формування достатнього економічного потенціалу є метою кожного підприємства й передумовою його успішної, ефективної діяльності, основою стійкого розвитку та максимального результативного функціонування.

На наш погляд, при цьому варто враховувати профіль діяльності господарюючого суб'єкта, чинники впливу на його загальний економічний стан, а також фазу життєвого циклу підприємства, що надасть змогу максимально точно визначити «слабкі» місця у роботі, перспективи розвитку й формувати достатній потенціал для досягнення поставлених цілей.

Література

1. Аксенов Ю.М. Многообразие представлений об экономическом потенциале коммерческой организации [Электронный ресурс] / Ю.М. Аксенов, С.Ю. Платошечкина. – Режим доступа : http://sciencebsea.narod.ru/2013/ekonom_2006_2/uskova_ekonom.htm
2. Арэф'єва О.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О.В. Арэф'єва, Т.В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 7. – С. 71–76.
3. Бойченко М.В. Визначення економічного потенціалу антрацитових шахт у депресивних регіонах Донбасу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.01 / М.В. Бойченко ; Національний гірничий університет Міністерства освіти і науки України. – Дніпропетровськ, 2013.
4. Бугай В.З. Теоретичні основи формування потенціалу підприємства / В.З. Бугай, А.В. Горбунова, Ю.В. Ключєва // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1. – С. 27–33.
5. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник / Краснокутська Н.С. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
6. Лапіна Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : 08.07.01 / Є.В. Лапіна ; Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут. – Х., 2006. – С. 9.
7. Ускова С.И. Экономический потенциал предприятия как основа предпринимательской деятельности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nsaem.ru/Science/Publications/Science_notes/Archive/.../2/363.pdf

Рецензія/Peer review : 30.11.2015 р.

Надрукована/Printed : 14.12.2015 р.
Рецензент: д.е.н. Войнаренко М.П.

УДК 65.01.001.8

М.С. ДЬЯКОВА

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Н.В. МАРЧЕНКО

ОАО «Азовмаш», м. Маріуполь

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

У статті проведено аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств і розглянуто занепад галузі вагонобудування в Україні. Запропоновано вимоги, яких повинні дотримуватись керівники промислових підприємств під час розробки інноваційного продукту.

Ключові слова: інноваційна діяльність.

M. DYAKOVA

Pryazovskyi State Technical University

N. MARCHENKO

JSC Azovmash, Mariupol

INNOVATIVE DEYALNOSTI'S ANALYSIS AT THE INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

In article the analysis of innovative activity of the industrial enterprises is carried out and decline of branch of car building in Ukraine is considered. Are offered which conditions heads of the industrial enterprises when developing an innovative product have to adhere. industrial the enterprises work in difficult conditions it is high competitiveness in the market and decreases in demand for production at present. Therefore the industrial enterprises which wish to remain in the market have to work on innovative production.

Keywords: innovation.

Постановка проблеми. Політичні інтереси держави повинні бути тісно пов'язані з економічними. ВВП в Україні навіть не досягає показників Сербії і Болгарії. Щорічна інфляція в країні майже 10%. Україна має великий державний борг, скорочення чисельності населення, відтік інтелектуального потенціалу, неефективне використання природних ресурсів і в додаток економічні проблеми. Внутрішній ринок України не розвинений і в зв'язку з політичною ситуацією багато промислових підприємств змушені скоротити виробництво, або й зовсім зупинити і скоротити штати. Також в Україні низька конкурентоспроможність. Інноваційна система знаходиться на низькому рівні. Криза в 2008–2009 рр. і криза 2013–2015 рр. показали негативність української економіки до різних коливань та неспроможність конкуренції на ринку попиту промислових підприємств. Як і в 2009 р. так і на сьогоднішній день в найбільш складній ситуації опинились промислові підприємства, а особливо машинобудівні. Отже, виходячи з вищевикладеного, проблемним залишається питання інноваційної складової діяльності промислових підприємств та питання підвищення конкурентоспроможності за рахунок інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми інноваційної діяльності постійно знаходяться в центрі уваги вчених та практиків. Серед перших дослідників економічних аспектів інноваційної діяльності можна назвати таких вчених, як О.Б. Бутнік–Сіверський, М.І. Туган–Барановський,